

“CASTELLS I PALMERES”

ESPAI BLANC. BARCELONA 1996.

Martí Rom. Arnau Puig

Hi ha moltes maneres de fer escultura. Però, què vol dir esculpir?: treballar en la tridimensionalitat. Això inclou les dues maneres que deia Miquel Àngel: *levare ed aggiungere*, treure i afegir. Esculpir és, doncs, això.

Fins pràcticament arribar al segle XXè. Aquests dos procediments propis de l'escultura es mantien molt separats i pràcticament només era considerat veritable escultor aquell que extreia del bloc de pedra la figura que hi havia al seu interior. Els altres, els que treballaven a base d'anar afegint, més aviat eren considerats ceramistes, arquitectes, ferres o el que es vulgui. Els que treien posaven de manifest la idea; els que afegien havien d'elaborar la idea.

A l'arribar el segle XXè. I totes les seves llibertats creadores hom s'adonà que potser allò que realment feia l'art –o que hauria de fer- era donar forma a l'impuls, a la intenció, al desig, a allò que no en tenia forma. I, com se fa això?, com s'assoleix?: com es pugui, de totes les maneres possibles, afegint, traient, servint-se del que hi ha, enganxant, soldant, el que calgui fins que s'aconsegueixi la imatge –en el cas de l'escultura, tridimensional- d'allò que es vol dir comunicar.

Martí Rom és un escultor de llarga experiència; però d'escultor ho és en tant que desig de muntar d'una certa manera els materials que la seva sensibilitat descobreix en aquest món, no perquè vulgui expressament extreure d'un bloc matèric la idea que hi hagi al seu interior o bé, pel camí de l'afegir, intentar reproduir un símbol social que, en definitiva, això és una idea.

El que hi ha en aquest món –podríem dir-ne coses, o podríem dir-ne deixalles- provoca, desperta, rememora en el nostre jo vivent situacions, angúnies, afeccions, a vegades simplement ganes de dir-hi un la seva. No calen grans idees que necessitin encara recintes més gran per encabir-les-hi; només amb sensacions, desitjos i, en algunes ocasions, simples acudits, n'hi ha prou perquè tot l'entorn s'animi, comenci a dir allò que mai dirà si no hi ha algú, un artista, que li ho faci dir. El discurs plàstic l'inicia aquell que parla amb les coses, aquell que no les sent passives sinó interlocutores. Això és el que fa Martí Rom quan comença a caminar, seguint, potser, el procediment –no en la forma- els passos que per exemple, a Mont-roig i les seves platges hi feia Joan Miró. S'accedeix, una mica, allò que deia Picasso: que no buscava, trobava.

Però per poder trobar potser cal que hi hagi un context que ho permeti o, més ben dit, és un determinat context que ofereix més aviat unes coses que unes altres.

Martí Rom ja fa temps que nota, que sent la sensació i la idea d'acumulació, d'amuntegament, de combinació d'elements homogenis però, també, d'elements heterogenis. En realitat aquesta és una gran part de la seva obra dita escultòrica realitzada fins ara. Però aquesta idea o sensació d'acumulació a Catalunya pot anar immediatament associada a un dels acumulaments més extraordinaris i humans, plens de les energies més esplendoroses: les dels homes i dones que volen posar de manifest la força de la voluntat en la unitat, els castellers.

El sentit de les torres humanes que munten els castellers potser és quelcom encara no esbrinat, si bé hom s'adona tot seguit de que es tracta de quelcom de tel·lúric, d'un entrellaçament o engalzament d'indret i de voluntat humana, de geografia i de cultura, de la terra i de les maneres de ser i de fer dels homes que hi viuen.

Aquell fer de ja fa temps de Martí Rom, que enllaçava i unia coses separades per fer-ne objectes nous; aquells afegiments que esdevenien una altra cosa, fins i tot en el cas de la repetició –i aquest és el nou aspecte de l'obra de Martí Rom-, resultava que, en el fons, eren com la imatge d'un poble, d'un col·lectiu humà que crea amb la voluntat el que no ho és en la

materialitat, atès que cada home no és un castell però sí que ho és el conjunt dels homes. Cada un dels elements que combina Martí Rom no és l'escultura –el símbol o desig que plasma– però sí que l'obra plasmada és la idea que ell volia donar, no perquè ja preexistís en la matèria que emprava sinó perquè neix precisament de la conjunció, de l'acumulació que ell estableix.

Esculpir, castellers, Catalunya, tot una mateixa cosa. No és el primer artista que ho diu. D'altres de ben gloriosos l'han precedit en trobar en les seves tasques creadores concretes la manera de lligar el fer, l'actitud i el país. Tot no té, només, una única manera de fer-se palès; hom pot dir el mateix a la pròpia manera que sempre serà diferent d'una altra tot dient la mateixa cosa. La terra, malgrat la repetició, perquè ho fa a través del temps, és sempre diferent.

EL TALLER DE L'ARTISTA

Per la similitud amb els castellers, però també per la similitud amb la naturalesa, hem d'assenyalar els dos primers principis creatius actuals de Martí Rom: mòdul i minimal. Una torre dels castellers està formada per mòduls (elements iguals i repetits) amb una funció o utilització minimal (reducció a la disponibilitat mínima): homes entesos com a tensors amb l'espurna espiritualitzador de l'anxaneta, sense el compliment del qual el castell no es considera assumit.

Martí Rom se serveix de fustes, de ferros, del que sigui. Els acoblaments els pot mantenir tal com els ha trobat o escollit o els pot "tractar", incidir en el que de per si són –amillorar o re-tractar, com s'ha dit-. Per acumulació o per repetició construeix, munta l'escultura, dona forma a l'impuls o a la idea que vol plasmar.

Tanmateix, no sempre hi ha una idea compulsiva en el fer. Molt sovint és en el mateix fer i en relació amb els materials de què es disposa, o que hom sent la necessitat d'obtenir, que hom "troba" la idea o desig que vol plasmar. Un jou pot esdevenir dona però precisament no pel domini al què socialment és o ha estat sotmesa sinó per la contradictòria conformació de corbes –més o menys ampul·losa segons l'indret d'on provingui– que el constitueixen i pel poliment de la fusta –sensació tàctil– que l'ús continuat li ha imbuït.

Una cosa que potser sí que és important a l'art, a la que molts dels grans mestres han estat molt amatents i hi ha insistit –el tema, le sujet– és precisament això: el contingut, que es vol dir, sobre què es crida l'atenció, què és el que es vol posar de manifest. En algunes ocasions no s'arriba a penetrar en l'autèntica intimitat de l'obra perquè hom es complau suficientment en el joc formal, negligint, descuidant la intencionalitat –manifesta o obscura– amb què es va anar creant aquell objecte sensible, l'escultura, l'obra d'art.

En el cas dels castellers de Martí Rom que ara ens ocupen hi hem de "trobar" quelcom més que les torres humanes; ens hem d'adonar que són també "escales", accessibles a altres nivells, maneres d'atènyer assoliments nous. Pujar, accedir, en el sentit de l'escala de Jacob. A més, per aquells viaranys del subconscient tan inesperats i insòlits, les palmeres són també escales, nodridores, molt sovint, com ho poden ser totes les escales, els diferents accedirs a quelcom.

A Martí Rom el preocupa tot això, en una barreja d'idees i sentiments que contradictòriament plasma en les obres i que permeten la màxima llibertat captadora a aquell que considera les seves escultures. Una escala, com un castell humà, o una palmera si s'escau, suposen una base, un plinte, un element sòlid de suport. El que abastin aquestes idees, els impulsos que impliquen, depèn del suport on recolzin, la base, el seu contacte amb la terra ferma. Sempre hi ha un esglaó que inicia una graonada per la qual hom ascendirà. Tanmateix molt sovint l'ascendir no és altra cosa que l'acompliment d'allò que hom és: el nen esdevé home, els homes castells, els castells país. Però els testos quadrats o rodons també esdevenen bisbalencs, o camperols, o homes i dones. Les gavetes, estructures arquitectòniques; aquestes escultures de *high tech*, cubicles d'alta tecnologia a lliure disposició. L'instint estètic comença a treballar amb profunditat la idea i extreu dels materials disponibilitats altres que les esperades. Per evitar l'evidència es posa de manifest una nova estructura: les nanses de les

gavetes en els gratacels esdevenen els tensors que permeten els espais, els buits virtuals, en llibertat.

A l'escultura –excepció feta de la del barroc- potser no es pren en consideració la llum. En principi l'escultura pot ser recorreguda en totes les seves dimensions, aleshores a l'escultura la llum hi és –sembla- quelcom de transitori. Fins i tot això succeeix a les escultures de Martí Rom.

Però es molt possible que Martí Rom no se senti prou còmode amb aquesta desatenció de la llum. Aquest seria un argument que l'impulsaria no a fer simplement escultures sinó baixos relleus, escultures a dues dimensions. Aleshores sí que la llum hi intervé perquè als baixos relleus, no ho ha davant i darrera sinó una frontalitat sotmesa implacablement a la llum. Es aquí on Martí Rom hi fa intervenir la pintura, el color extern a la matèria. Però això també l'impulsa a jugar amb el color de les matèries, a fer-les actuar com manifestacions de la llum i de les ombres i no, només com materials o textures.

Amb aquestes escultures hem d'identificar un discurs molt més profund que el d'una aparent anècdota de la similitud o de l'enginy d'un creador. Potser que comencem a pensar si realment ens atensem al que ens entorna amb la deguda capacitat nostra. Martí Rom ens crida l'atenció i ens invita a desvetllar-nos.